

Вивченню механізмів психологічної готовності правоохоронців та їх професійно-психологічної підготовки до діяльності присвячено 7 дисертацій.

Професійна діяльність фахівців різних юридичних професій та її супроводження психологом вивчались у 7 дисертаційних роботах.

Емоційна сфера особистості, психічні стани досліджувались у 7 дисертаційних роботах. В основному – це негативні психічні стани та емоційні прояви, що заважають ефективному функціонуванню особистості у правоохоронній діяльності.

Правова свідомість та професійна самосвідомість досліджувалась у 7 роботах. Це стосувалось професій адвоката, судді, прокурора, крім того – психологічних аспектів розвитку самосвідомості професіонала юридичних професій.

Досить «затребуваною» є тематика психологічних установок, уявлень та професійної ідентичності (7 дисертаційних робіт).

Різні аспекти мотивації правоохоронців (збереження здоров'я, управлінська, молодих фахівців та ін.) і правопорушників, зокрема неповнолітніх, вивчались у 6 дисертаційних дослідженнях.

Іншими «популярними» темами є: професійна компетентність та професійні здібності (6 робіт); психологічна стійкість та саморегуляція поведінки (5 роботи); психологічна адаптація (3 роботи); «Я»-концепція (3 роботи); ресоціалізація (3 роботи); професійна деформація та деградація особистості (3 роботи); психологічна реабілітація (3 роботи); професійна пам'ять (3 роботи).

Коло об'єктів, які досліджені тільки одним дослідником: афіліація і влада; психологічні аспекти загибелі і травмування правоохоронців; очна ставка; психологічний вплив; віктимність; шахрайство; імідж правоохоронців; агресія; провина; суїцид; суб'єктивний крок часу; профорієнтація; емоційний інтелект; гендерна рівність в поліції; професійна надійність; конфліктність особистості та інші.

У якості висновку слід вказати, що за час своєї роботи спеціалізована вчена рада довела свою продуктивність. Здобувачі, які захистили дисертації в раді, представляють не лише Харківський національний університет внутрішніх справ, але й інші державні установи та організації. У роботі ради беруть участь провідні науковці як Харківського національного університету внутрішніх справ, так і інших вищих навчальних закладів та науково-дослідних установ. Результати досліджень здобувачів широко впроваджуються в діяльність структурних підрозділів МВС України, інших державних установ та організацій, а також використовуються в навчальному процесі при підготовці майбутніх фахівців правоохоронної діяльності.

Одержано 01.11.2017

УДК 159.9

Олена Павлівна МАКАРОВА,

*старший викладач кафедри педагогіки та психології факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ*

УМОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Достатньо актуальним для сучасної науки є вивчення особливостей професійної ідентичності у представників різних спеціальностей, оскільки кожна професія має свої характерні особливості, що суттєво впливають на формування особистості як суб'єкта праці. Як зазначає О. Гавриченко, аналіз специфічних характеристик професійної ідентичності особистості є важливою умовою успішності її професійного розвитку [2].

Формування та розвиток професійної ідентичності відбувається в процесі професіоналізації, що включає вибір людиною професії з урахуванням своїх власних можливостей і здібностей, освоєння правил і норм професії, формування та усвідомлення себе як професіонала, узагальнення досвіду професії за рахунок особистого внеску, розвиток своєї особистості засобами професії, що уточнюється в ході професійного самопізнання в межах професійного простору. Як зазначає Н. Мілорадова, професійний розвиток передбачає рух особистості у професійному просторі, який залежить від закономірностей психічного розвитку і відбувається у

певних соціокультурних умовах. Професійне середовище відіграє важливу роль у формуванні професіонала-фахівця [6].

Професійна ідентичність виступає результатом професійного самовизначення, персоналізації й самоорганізації, проявляється в усвідомленні своєї єдності з професією та представниками певної професії [8].

На думку Н. Жигінаса, розвиток професійної ідентичності може відбуватися у таких напрямках: 1) розвиток потреб та інтересів; 2) формування домагань особистості в плані визначення того, якою людиною себе бачить; 3) більш глибоке усвідомлення себе, своїх можливостей та потреб [4]. А. Борисюк розкриває сутність таких напрямків формування професійної ідентичності, а саме: ставлення до себе як до професіонала; до професійної діяльності; до професійної спільноти [1].

Розглядаючи етапність формування та розвитку професійної ідентичності у контексті нашого дослідження, цікавим є етап професійного навчання (від 17–18 до 22–23 років). В межах якого відбувається цілеспрямоване засвоєння людиною системи знань, практичних навичок і умінь в обраній професійній діяльності, формування цілісних уявлень про професійне середовище, професійну спільноту, розвиток та наповнення предметним змістом мотивів і цілей майбутньої діяльності, розвиток операційної основи діяльності, професійного самовизначення, елементів професійного мислення, пам'яті, психомоторики тощо [7].

Процес формування у майбутніх фахівців професійної ідентичності, на переконання Г. Гарбузової [3], складається з: 1) переконань у правильності вибору професії і позитивного ставлення до себе як суб'єкта навчально-професійної діяльності та майбутньої професійно-виробничої діяльності; 2) професійної ідентичності (усвідомлення своєї тотожності з професійним образом-Я); 3) професійного образу-Я; 4) Я-концепції та Я-образів: ідеальний, нормальний, реальний; 5) образу-Професії.

Як зазначає К. Чарнецькі [9], професійний розвиток особистості є: 1) однією з категорій розвитку особистості, і може простежуватися протягом усього життя; 2) процесом професійних змін у поведінці та діях особистості; 3) визначальним показником місця людини у поділі професій і людської діяльності; 4) процесом об'єктивних змін, який можна спостерігати, досліджувати, описувати й аналізувати.

А. Лукіянчук підкреслював, що характерним явищем у становленні та розвиткові особистості у юнацькому віці, в процесі переходу від підліткового віку до дорослості, є актуалізація кризи ідентичності як психологічного феномена нормативного характеру. Професійна діяльність обумовлює актуалізацію загальних і спеціальних здібностей, необхідних у формуванні професійно важливих якостей фахівця [5]. Тому розгляд особливостей розвитку професійної ідентичності на цьому етапі становлення фахівця вимагає виокремлення характерних для нього чинників та умов.

Слід зазначити, що успіх багатьох соціальних, економічних та політичних перетворень значною мірою залежить від соціально-правової активності суб'єктів права, їх законослухняності та професійної підготовки кадрів державних органів. На етапі розвитку суспільства питання правового виховання, професійного навчання майбутніх правоохоронців набуває нового значення і все частіше привертає увагу науковців. Сучасні умови вимагають розвитку суб'єктних характеристик працівника правоохоронних органів. Вивчення людини як суб'єкта пов'язане із твердженням про те, що тільки дія або вчинок є реальним втіленням актуальних цінностей і цілей людини [10].

Тож дослідження особливостей розвитку професійної ідентичності майбутніх правоохоронців у межах профільного ВНЗ є передумовою формування та самореалізації фахівця у професійному середовищі в майбутньому.

Список бібліографічних посилань

1. Борисюк А. С. Професійна ідентичність медичного психолога: соціально-психологічний аналіз : монографія. Чернівці : Книги-XXI, 2010. 440 с.
2. Гавриченко О. В. Професійна ідентичність студентів театрального вуза. *Психологічні дослідження*. 2009. № 4 (6). URL: <http://psystudy.ru/index.php/num/2009n4-6/194-gavrichenko6.html> (дата звернення: 05.11.2017).
3. Гарбузова Г. В. Емпіричні критерії формування професійної ідентичності студентів. *Управління суспільними та економічними системами*. 2007. № 1. 11 с. URL: <http://umc.gu-unpk.ru/umc/arhiv/2007/1/Garbuzova.doc> (дата звернення: 05.11.2017).
4. Жигінас Н. Етапи формування професійної ідентичності педагога. *Вище освітнє в Росії*. 2007. № 8. С. 121–122.

5. Лукіяничук А. М. Динаміка розвитку професійної ідентичності у майбутніх педагогів // Identity of a personality and a group: psycho-pedagogical and sociocultural aspects : materials of the international scientific conference on January 27–28, 2014. Prague : Vědecko vydavatelské centrum «Sociosféra-CZ». С. 100–103.
6. Мілорадова Н. Е. Простір професійного розвитку як невід’ємна складова професіогенезу особистості. *Право і Безпека*. 2015. № 4 (59). С. 160–165.
7. Осьодло В. І. Психологія професійного становлення офіцера : монографія. Київ : Золоті Ворота, 2012. 463 с.
8. Попіль М. І. Дослідження особливостей становлення професійної ідентичності майбутніх медсестер // Zbiór raportów naukowych «Współczesne tendencje w nauce i edukacji», (27.02.2014 – 28.02.2014). Warszawa : Diamond trading tour, 2014. S. 15–19.
9. Чарнецькі К. Психологія професійного розвитку особистості : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.07. Київ, 1999. 40 с.
10. Сергиенко Е. И. Становление субъекта: неоконченная дискуссия. *Психологический журнал*. 2003. № 2. С. 104–119.

Одержано 06.11.2017

УДК 351.745

Оксана Сергіївна МАКОВОЗ,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри економіки та фінансів факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8728-1500>

ДЕТЕРМІНАНТИ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

У сучасних умовах формування економіки знань висувуються особливо високі вимоги до професійності кадрів Національної поліції, як основного гаранта безпеки суспільства. Термін «економіка знань» (або «економіка, що базується на знаннях») ввів у оборот Фріц Махлуп в 1962 році, розуміючи під ним просто сектор економіки. Сьогодні цей термін використовується для визначення типу економіки, де знання відіграють вирішальну роль, а виробництво знань стає джерелом росту. Сьогодні відбувається ґрунтовне реформування Національної поліції. Окремої уваги заслуговує проблема підготовки кваліфікованих кадрів для підрозділів Національної поліції України. Мало хто заперечуватиме, що традиційні підходи до підготовки працівників правоохоронних органів не повністю забезпечують необхідну якість і професійну компетентність кваліфікованих кадрів поліції. А тому правильним є висновок про наявність об’єктивно існуючого протиріччя між зростаючими вимогами сучасного суспільства до діяльності поліції та традиційною системою підготовки поліцейських [1]. Згідно Стратегії розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року основними цілями є створення безпечного середовища для існування та розвитку вільного суспільства через формування та реалізацію державної політики у сфері внутрішніх справ, зміцнення довіри до органів системи МВС з боку суспільства, продовження розвитку України як безпечної європейської держави, в основі якої лежать інтереси її громадян та висока ефективність усіх складових системи МВС. Також визнано необхідність формування стабільного та високопрофесійного кадрового складу органів системи МВС, який здатний належно реагувати на виклики та загрози у сфері внутрішніх справ [2].

Однією з найважливіших умов підвищення якості підготовки студентів у відомчих вищих навчальних закладах є максимальна орієнтація усіх навчальних дисциплін на майбутню професійну діяльність. З іншого боку, прагнення України до європейської інтеграції посилює потребу у кадрах Національної поліції із професійним знанням із певних спеціальностей, наприклад економічного спрямування: Управління та адміністрування. Слід звернутись до досвіду підготовки співробітників поліції Великобританії, який характеризується ранньою вузькою спеціалізацією. Зокрема, вважаємо за необхідне впровадження системи освіти у відповідних сферах поліцейської діяльності, такими як фінансова безпека та фінансові